

Meeting, vagy fesztivál?

A fesztivál

A krónikásnak — aki a L'Aquilában tízedszer megrendezett Egyetemi Színházi Fesztiváltól tudósít — egyik szeme sir, a másik nevet. Legyen mondjuk a bal szemünk a nevető. Nos, mosolyogni oka e jeles érekszervnek van elég, hiszen a JATE Egyetemi Színház sikeresen szerepelt a fesztiválon. Habár verseny nem volt, helyezéseket nem osztottak, érzésünk, s a hozzánk érkezett vélemények szerint előadásunk feltétlenül dobogós egy virtuális mégis-versenyben. Sírhat viszont bizvást a jobbik (szívünkől távolabb, de racionálhoz közelebb eső) szemünk, emlékezvén a felvonultatott produkciók aggasztóan alacsony színvonalára. Meglehet, nem képviselők általános nézőpontot, mégis jobban örültem volna, ha ugyanezen előadásunkkal, megszegyenülve vonultunk volna haza, sok-sok jelentősebb előadás árnyékát érezve ránk borulni, hogy aztán itthon eltökélten és dacosan foghassunk új feladatokat elvégzésébe. Most pedig becslésem nem tehetünk egyebet, mint-hogy, a többségre csak egy képlegintést áldozva, megkíséreljük vázolni azt a néhány érdekes színjátékot.

(Egy igazán színházi mércével mérhető előadás.)

A krakkói Teatr 38 Kafka Per című regényének egy újabb színházi változatát készítette el. Nagyszerű terekben, nagyszerűen mozogva, gesztikulálva és beszélve játszották ezt az igen kemény játékot. Egységesen és logikusan pergett az a „lengyelesen” realizmuson túli színjáték (bevallásuk szerint Tadeusz Kantor hat rájuk leginkább), amelyben az ügyvéd természetesen hord combközépig érő lovaglócsizmát, a különböző szereplők természetesen másznak rendre asztalok, ágyak alá, a Nagyácsi természetesen hordoz óriási üres koffert, s a processzus korábbi áldozata oly mértékben simul bele a gépezetbe, hogy ostorcsapásra mozog. A játék a színház előtti szűk utcán kezdődik Jozef K letartóztatásával (ezt az egyik előadáson igen hatásos autós bekerítéssel oldották meg, a nézők kénytelenek voltak a szűk utcán a falhoz lapulni). A második stáció a színház belsejében, egy „elő-kihallgatás”, Josef K értetlen tiltakozása, s telefonálási szándéka. A processzus korábbi kliense rémülten rohan ki, vér-fagyasztóan kiabálva „Nem lehet telefonálni!”. Ez után az öltözköztetés után néhányan megkérdezték, talán Jozef K alakja nem igazán színházi figura?

(Egy táncszínház)

L'Aquilában működik egy balett-táncstúdió (Gruppo Teat-

A Per Felügyelője

ro Danza „Incastro”) amolyan esti iskola, ahová dolgozók és diákok járnak tanulni, próbálni munka, iskola, egyetem után. Vezetőjük, koreográfusuk egy amerikai táncosnő által kidolgozott rendszer alapján a gimnasztika és a modern jazz-ballett valamiféle keverékének nyelvére tanítja őket. A legfiatalabb 15, a legidősebb 25 éves. Ők adtak elő egy egészen érdekes (bár megvalósításában tökéletlen) táncművet (Definiamoci Addosso). Rengeteg fehér ruhába (leginkább a judo-köntösre emlékeztető nadrágba-köténybe) bújt fiú és lány, arcuk fele átlósan — mintegy törésvonal mentén — szemöldöktől szájig feketérszürkére festve. A színpad két oldalán mikrofonok. Mike Oldfield örökszép „Ommadawn”-ja szól. A táncosok táncolnak szép mozdulatok, mozgalmak összetett csoportképek. Időnként valaki a mikrofonhoz lép és tiszta — kemény, vagy csengő — hangon szövegeket olvas föl. A táncosok táncolnak. Kár, hogy a szövegeket nem értjük, az összhatás így is lenyűgöző. Jellemeket, figurákat jelölnek ki, neveznek meg maguk közül. Eljátszák a viszonyukat hozzá. A második részben nem az egyén; a társas kapcsolatok, a párok, a tömeg a főszereplők. A játék végén megjelenik a Maszknélküli. Felrohan a színpadra, körülnéz, majd fehérre festi magát. Ő tehát másképp akar játszani. A többiek találgatják, ki ő. Tulajdonságokkal próbálják megnevezni. Amikor rátalálnak a nevére, meghal. Sajnos a táncosok még nem elég pontosak, s az ő hibáik mindig érzékelhetőbbek, ordítóbbak, mint más színészeké. Az egész játék érdeme, hogy a hibákat közben mindvégig el tudtam felejteni.

(Chromatique)

Kezdetben vala a Fehér. A színpad nagy fehér doboz (negyedik fala nyílófóliából), benne fehér lépcső, fehér tonett-fogason fehér napernyő, fehér la-

Chromatique-a lyoniak előadása

vor, fehér ruhában egy férfi. A földön egy tojás. A Férfi észreveszi, felfedezi, játszik vele, megszelidíti, fehérre festi. A tojás leesik, eltörik. A Férfi megdermed: megszületett a Sárka. A Férfi minden tojást falhoz-földhöz vagdos. Megjelenik a Nő. A Férfi „lefesti”. Az eredmény a legkoncentráltabb ősnő, a lényeg eredete: egy tojás sárgája. Örülnek. A Férfi mindent sárgára festene. Közös játékok. A Nő mosakszik. A Férfi fölfedezi a Kéket, a víz színét. Tengert fest. Majd mindent kékre. A dobozt felénk lezáró fólián megszületik a Zöld, a korábbi Sárgából és az új Kékből. Az egész „világot” zöldre festi, egyre vadabban, azt sem véve észre, hogy a Nőt elpusztítja. Amikor ezt fölfedezi, a lehasogatott, összehapmacsolt nyílófólia alatt a lépcsőn fekvő Nőre mered, és megleli a Vöröset. A francia előadás (Theatre Universitaire, Lyon) főszereplői a Férfi a Nő és a Színskála. Utóbbi kettő maradéktalanul helytállt, miattuk lenyűgöző a félórás előadás.

A fesztiválon ezeken kívül csak a mi Kísérletünk volt számottevő produkció, erről a lapban már jelent meg méltatás

A meeting

A fesztivál szervezői többször elmondták: Az eredeti pév nem Festival, hanem Meeting (találkozó) volt, utalván a fesztivál elsődleges céljára. Nos, valóban — bár a találkozások feltételeit a rendezőség nem tudta megfelelően biztosítani — felejtethetetlen marad Marcello és Rjta, apuiai egyetemisták, akik minden csapatnak „istápolását” bírták energiával, megmarad emlékeztünkben a katalánok természetes vidámsága, Francesco, a borpince, Aldo, a szálloda előtt a lengyelekkel vodkázó rendőrök, akiket a portás hívott ki szolid éjszakai dalolásuk nyomán. Mindez — és még sok minden — fontos, sőt nagyon fontos marad nekünk (hovatovább a fesztiválnak ezen része érdemelné a beszámoló nagyobb hányadát). Csakhogy ezek a találkozások — félő — egy Egyetemi Bélyeggyűjtő Találkozón is létrejöhetnének volna. A város neve: L'Aquila — magyarul: a Sas. Nem tudom elnyomni a gyenge élcet: ahhoz, hogy a találkozások ne a Színház ügyén, hanem a Színház révén jöjjenek létre, a válogató-szervező csoportnak sásszemmel kellene a résztvevőket válogatnia.

UPOR LÁSZLÓ

Jelenet a franciák Csehov Hatályúdal adaptációjából

Itt éppen meeting

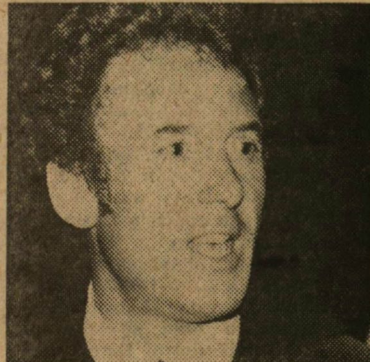
Milyen lesz a 11.?

Némiképp mindenki számára csalódást okozott a fesztivál. A benevezett együttesek sokféle nemzetisége, a külföldi rendezés és a lehetőség a részvételre, mindannyiunkban fokozott várakozást szült. A fesztiválprogram ráadásul olyan kuriózumokat ígért, mint például az Oidipusz tragédia görög előadásban, vagy a Pillantás a hídról amerikai interpretálásban. Jugoszláviából a híres Teatar Levo jött el a színpadvezető-rendező-író darabjával: a csehek Brecht-et adtak elő, a franciák Csehov-ot, mindennek ellenére jobbára műkedvelő-önképzőkori előadásokat láthatunk, nem ritkán blöfföt.

Az első két nap produkcióit látva egyáltalán kérdésessé vált számunkra, ez a közönség az addigi bemutatók után, „befogadóját” lesz-e a Kísérletnek, lesz-e kontaktus színész és néző között. Az előadásokat nem a városi színházban tartották, amint azt előzetesen ígérték a szervezők, hanem L'Aquila San Filippo nevű templomában. A szokatlan környezet a szegediek számára okozott meglepetést, a szokatlan kérdés — a nézőteret ne foglalják el előre a nézők, előadás közben ne fényképezzenek, ne beszéljenek — viszont a helybéli közönséget érte váratlanul, némi ellenszenvet és idegenkedést keltve az előadás iránt.

Ez a jól érzékelhető unszimpátia azonban a Kísérlet első 10 perce után eloszlott, a kontaktus létrejött, megteremtődött a feszültség nézőben és színészen egyaránt s a nyelvi különbséget feloldotta a képek egyértelműsége.

S hogy valóban befogadójává vált a néző a szegediek előadásának, bizonyította, hogy az idei fesztivál bemutatói közül az egyetlen produkció, melynek alkotóival — interpretálóival találkoznunk — vitatkozni akart a közönség — a Kísérlet volt. A másodszori bemutató után pedig valószínűleg megvendégelték a szegedi társulatot az olaszok — vörösbort, forró pizzát és frissen sült kenyeret hoztak. A reggeli óráig elnyúló — s egyszerre több nyelven folyó —

A fesztivál titkára: Federico Florenze (Sztarenki Pál felvétele)

beszélgetést végül is a szegediek hazafelé tartó vonatindulása szakította meg.

Az olasz közönség irányunkban s az előadás iránt megmutatkozó szimpátiáját nagy örömmel fogadtuk, ennél azonban sokkal nagyobb örömmel nyújtó produkciót láthatunk csupán: a krakkói Teatr 38 Kafka-feldolgozását. Bár az előadás lényegében nem tudta visszaadni a Per világát, mégis igen szuggesztív módon sikerült megfogalmaznia egy olyan üzenetet, mely minden jelenlevő számára egyértelmű volt. A pontosság kedvéért el kell mondanunk, nem a fesztivál színvonalának alacsony volta emelte ki ezt a produkciót a többi sorából, megállta volna a helyét — a Kísérlet-hez hasonlóan — egy erősebb, rangosabb színházi mezőnyben is.

Helyszűke miatt nem térhetünk ki mindazokra a gondokra, melyek az utazás során, mondhatni végigkísérték a szegedi társulatot, mint ahogy azt sem részletezzük most, miféle problémákat okozott az új, s merőben szokatlan játéktér. Azt ellenben hangsúlyoznunk kell, hogy a fesztivál szervezői, munkatársai, élükön Federico Florenze-vel, a fesztivál titkárával, mindent megtettek annak érdekében, hogy az előadás tárgyi és technikai feltételeit megteremtsék. A fesztivál titkára egyébként egyetértett velünk abban, hogy az idén tízedik alkalommal megrendezett fesztivál színvonala valóban nem felel meg az elvárásoknak, s hogy igen nagy eltérések voltak az egyes csoportok produkciói között. Ennek okaként nem csak a résztvevő együttesek kiválasztásának helytelen módját jelölték meg Federico Florenze, hanem azt a negatív jelenséget is, hogy tudniillik egyes egyetemi színházi csoportokban — az idei fesztiválon például az amerikai, a görög társulatoknál volt ez megfigyelhető — a tanárok veszik át a vezető szerepeket illetve ők határozzák meg egy-egy előadás koncepcióját elnyomva elálát a fiatalokat, az új kezdeményezéseket. A fesztivál titkára minden udvariaskodás nélkül tette azt a megállapítást, hogy az idei fesztivál két legfontosabb előadása a Kísérlet és a Per volt.

Mint megtudtuk, a fesztivál vezetősége a jövőben a színvonal emelése érdekében változtatni kíván a benevező társulatok kiválasztásának eddigi gyakorlatán. Elképzelhető tehát, hogy a 11. fesztiválon egy újabb szegedi részvétel, egy újabb szegedi siker már értékeesebb, fontosabb lesz számunkra.

—gr—

JEGYZET

Olvastam: hiszem, hogy amíg a művészet él, addig remény is van. A művészet az életet követi. Ha meghal, az azért van, mert már nem ember az ember, akiről szólnia kellene.

A színház a találkozás művésze. Sem a képzőművészet, sem a film, de még a líra sem képes annyira közvetlenül a lelkekre hatni, mint a színház — ha az valóban színház. Ahol egyszerre érez néző és színész. Ahol csak szavakban létezik néző és színész, de egyszerre létezik az ember. Ahol a lelkek találkoznak a lelkek cseréje, ahol a szellemek kultúrája a kultúrák cseréje. A cserében hazugságmentes vallomások, hitek születhetnek. Ez a csere érleli a lelket, ez tartja életben, ez menti meg a testet a vegetálástól. A színház szent hely, és ha már máshol nem, de legalább itt bevallhatnánk magunk előtt bűnünket, legalább itt érezhetnénk szégyent, legalább itt pirulhatnánk végre. Mert ezek kellenének az embernek, hogy észhez térjen!

L'Aquilában azt tapasztaltam, hogy még a színházban sem merünk vallani magunknak, mi emberek. De színházat tán nem is láttam. Láttam viszont cirkszt, shaw-t, kabarét színház címen. Olyan találkozásokat, amikor nem történik vallomás, legfeljebb úgy csinálnak mintha az lenne. Ilyen világban a tapsnak sincs értelme, mert minél nagyobb, annál hazugabb. De éppen ez, hogy a színház mennyire távol áll lényegétől, bizonyítja annak mennivre hamisak kapcsolatait.

Olyan kor ez, mikor mindnyájan hazudunk, és csak abban különbözünk egymástól, hogy vannak akik kevesebbet hazudnak. Talán azok a legigazabbak, akik azt keresik, hogyan szabadulhatnának meg hazugságaiktól. Olyan kor ez, amikor egymást hajszoljuk hazugságokba, anélkül, hogy tudnánk róla. A bigott keresztények még ha vétkeztek is, quónás közben legalább tudtak róla. Volt igazságképük és volt hazugságképük. De nekünk csak egyféle képünk van: mindnyájan igaznak mondjuk magunkat.

VÁRSZEGI TIBOR